የገንዘብ ሚኒስቴር

በገዢው ተይዞ ስለሚከፈል የተጨማሪ እሴት ታክስ

አፈፃፀም የወጣ መመሪያ ቁጥር 245/2013

ገንዘብ ሚኒስቴር

ህዳር 2012 ዓ.ም

በገኘው ተይዞ ስለሚከፈል የተጨማሪ እሴት ታክስ
አፈፃፀም የወጣ መመሪያ ቁጥር 245/2013

1. **<u>አወጪው ባለሥልጣን</u>**

የገንዘብ ሚኒስቴር በተጨማሪ እሴት ታክስ አዋጅ ቁጥር 285/1994 (እንደተሻሻለ) አንቀጽ 64 በተሰጠው ስልጣን መሰረት ይህንን መመሪያ አውጥቷል፡፡

2. **<u>አጭር ርዕስ</u>**

ይህ መመሪያ "በገኘው ተይዞ ስለሚከፈል የተጨማሪ እሴት ታክስ አፈፃፀም የወጣ መመሪያ ቁጥር 245/2013" ተብሎ ሊጠቀስ ይችላል፡፡

3. **<u>ትርጓሜ</u>**

የቃሉ አገባብ ሌላ ትርጉም የሚያሰጠው ካልሆነ በስተቀር በዚህ መመሪያ ወስጥ

1/ "ታክስ" ማለት የተጨማሪ እሴት ታክስ ነው፡፡

2/ "አዋጅ" ማለት የተጨማሪ እሴት ታክስ አዋጅ ቁጥር 285/94 (እንደተሻሻለ) ነው፡፡

3/ "በገኘው ተይዞ የሚከፈል ታክስ" ማለት በአዋጁ አንቀጽ (7) በተደነገገው መሰረት በሀገር ወስጥ ታክስ የሚከፈልበት የዕቃና አገልግሎት ግብይት ሲከናወን ተከፋይ ከሆነው ታክስ ላይ ተቀንሶ ለታክስ ባለስልጣኑ ገቢ የሚደረገው 50% የተጨማሪ እሴት ታክስ ነው፡፡

4/ "ወኪል" ማለት ታክስ ከሚከፈልበት ግብይት ላይ በገኘው ተይዞ የሚከፈልን ታክስ ቀንሶ ለታክስ ባለስልጣኑ ገቢ የሚያደርግ የመንግስት መስሪያ ቤት ወይም የመንግስት የልማት ድርጅት ወይም የግል ድርጅት ነው፡፡

5/ "ታክስ ከፋይ" ማለት ለተጨማሪ እሴት ታክስ የተመዘገበና ለወኪሎች ታክስ የሚከፈልበት ዕቃ ወይም አገልግሎት የሚያቀርብ ሰው ነው፡፡

6/ "ደረሰኝ" ማለት ታክሱን ቀንሰው የሚያስቀሩ ወኪሎች በታክስ ባለስልጣኑ እውቅና የሚያሳትሙት ወይም በተቀናጀ የፋይናንስ አስተዳደር ሚጃ ስርአት (IFMIS) ተጠቅመው በማዙም ታክሱ ተቀንሶ ለመቅረቱ ሚጋገጫ እንዲሆን የሚሰጡት፣ የተያዘውን የታክስ ማጠን የሚያሳይ ሰነድ ነው፡፡

7/ "ባለስልጣን" ማለት እንደአግባብነቱ የገቢዎች ሚኒስቴር ወይም የክልል መንግስት እንዲሁም የከተማ አስተዳደር ታክስ ባለስልጣናት ናቸው፡፡

8/ "ሚኒስቴር" ማለት የገንዘብ ሚኒስቴር ነው፡፡

4. **<u>የተፈፃሚነት ወሰን</u>**

ይህ መመሪያ ታክሱን ቀንሰው እንዲያስቀሩ በመመሪያ ቁጥር 27/2002 በተወከሉ እንዲሁም በተከታታይ በሚወጡ መመሪያዎች የሚወከሉ የፌደራል፣ የክልል መንግስታትና የከተማ አስተዳደር የመንግስት መስሪያ

ቤቶች እና የማግስት የልማት ድርጅቶች እንዲሁም የተሚረጡ የግል ድርጅቶች በሚያከናውኑት ታክስ የሚከፈልበት ግብይት ላይ ተፈፃሚ ይሆናል፡፡

5. <u>ታክስ በሚከፈልበት ግብይት ዋጋ ላይ ተቀናሽ ተደርጎ ስለሚያዝ ታክስ</u>

1/ ማንኛውም ወኪል ለአቅራቢው ማካፈል ካለበት የተጨማሪ እሴት ታክስ ውስጥ 50% (ሀምሳ በመቶ) ብቻ ቀንሶ በማስቀረት ቀንሶ ያስቀረውን ታክስ በየወሩ የሚቀጥለው ወር በገባ በ30 ቀናት ውስጥ በታክስ ከፋይነት ለተመዘገበበት የታክስ ባለስልጣን ገቢ ማድረግ አለበት፡፡

2/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) መሰረት ለአቅራቢው ከሚከፈለው የተጨማሪ እሴት ታክስ ውስጥ 50% ወኪሉ ቀንሶ ካስቀረ በኋላ ቀሪውን 50% (ሀምሳ በመቶ) ከእቃ ወይም ከአገልግሎት ክፍያው ጋር ለአቅራቢው ወዲያውኑ ማካፈል አለበት፡፡

3/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) መሰረት ተቀንሶ የሚቀረው ታክስ በቅድሚያ ክፍያ እና በከፊል በሚፈፀሙ የአገልግሎት ወይም የዕቃ አቅርቦት ክፍያዎች ላይ ሁሉ ተፈፃሚ ይሆናል፡፡

4/ ታክስ የሚከፈልበት ግብይት ክፍያ የሚፈፀመው በውጭ ሀገር ገንዘብ ከሆነ በባንክ በኩል ወደ ብር በተቀየረበት ገንዘብ ማጠን ላይ ታክሱ የሚሰበሰብ ይሆናል፡፡

5/ ሜጋ ፕሮጀክቶችን የሚያከናውኑ የመንግሥት የልማት ድርጅቶች ለግንባታ ሥራ ከሚፈፅሙት ክፍያ ላይ የተጨማሪ እሴት ታክስ የሚከላው የአገልግሎቱ ዋጋ ነው ተብሎ በሚወሰደው 50% ላይ ብቻ በመሆኑ፣ ይህንኑ ታክስ ቀንሰው ማስቀረት አለባቸው፡፡

6/ የኢትዮጵያ መንግሥት ወይም የመንግሥት የልማት ድርጅቶች ከውጭ አገር በብድር ባገኙት ገንዘብ ለሚከናወኑ ፕሮጀክቶች ክፍያ የሚፈፀመው በቀጥታ በአበዳሪው ከሆነ ከተከፋዩ ሂሳብ ላይ የተጨማሪ እሴት ታክስ ተቀናሽ አይደረግም፡፡ ስለሆነም ሥራ ተቋራጩ የተጨማሪ እሴት ታክሱን ለታክሱ ባለሥልጣን ገቢ ያደረገ መሆኑን መከታተል እንዲቻል አሠሪ መ/ቤቶች ሚገኛውን ክፍያ በተፈፀመ በ1 ወር ጊዜ ውስጥ ለታክሱ ባለሥልጣኑ ማስታወቅ አለባቸው፡፡

5/ በዚህ አንቀጽ የተደነገገው ቢኖርም በቴሌኮሚኬሽን አገልግሎት ላይ የሚሰበሰብ የተጨማሪ እሴት ታክስ በገኘው አይያዝም፡፡

6. <u>ታክሱ ተቀናሽ የሚደረግበት ግብይት ዋጋ</u>

1/ ወኪሉ ከብር 200,000 (ሁለት መቶ ሺህ) ብር በላይ ዋጋ ያለው የዕቃ ወይም የአገልግሎት ግዥ ሚፈፀም የሚችለው ለተጨማሪ እሴት ታክስ ከተመዘገቡ ታክስ ከፋዮች ላይ ብቻ ነው፡፡

2/ ለታክስ ከፋዩ በአንድ ጊዜ የሚከፈለው የተጨማሪ እሴት ታክስ የሚከፈልበት ግብይት ዋጋ 20,000 (ሀያ ሺህ) ብር በላይ ሲሆን ወኪሉ የታክሱን 50% (ሀምሳ በመቶ) ቀንሶ ማስቀረት ይኖርበታል፡፡

3/ ለታክስ ከፋዩ በአንድ ጊዜ የሚከፈለው ክፍያ ብር 20,000 (ሀያ ሺህ) እና ከዚያ በታች ከሆነ ወኪሉ የታክሱን ሂሳብ ጭምር ለታክስ ከፋዩ ማካፈል ይኖርበታል፡፡ ታክስ ከፋዩ በዚህ አይነት

የሰበሰበውን ታክስ ለታክስ ባለስልጣኑ አስታውቆ የሚከፍለው በአዋጁ በተደነገገው መሠረት ተፈፃሚ ይሆናል፡፡

4/ በኢትዮጵያ ነዋሪ ባልሆነ ሰው ወይም ድርጅት የሚሰጥ አገልግሎት በአዋጁ አንቀጽ 23 በገዥው ስለሚሰበሰብ ታክስ በተደነገገው መሰረት ተፈፃሚ ይሆናል፡፡

7. የወኪል ግዴታ

ማንኛውም ወኪል፡ -

1/ ታክሱን ቀንሶ ለማስቀረት በታክስ ባለስልጣኑ ተመዝግቦ የግብር ከፋይ መለያ ቁጥር (TIN) ሰርተፊኬት የመውሰድ ፣

2/ በዚህ መመሪያ አንቀጽ 5 ንዑስ አንቀጽ (3) ከተጠቀሰው በስተቀር በሚፈፅመው በእያንዳንዱ ታክስ የሚከፈልበት ግብይት ላይ ሊከፈል ከሚገባው ታክስ ላይ 50% ቀንሶ የማያዝ፣

3/ ከእያንዳንዱ ታክስ የሚከፈልበት ግብይት ቀንሶ በሚይዘው ታክስ ማጠን ልክ ለዕቃ ወይም ለአገልግሎቱ አቅራቢ ወዲያውኑ በገዥው ተይዞ የሚከፈል የተጨማሪ እሴት ታክስ ደረሰኝ የማስጠት፣

4/ ለእያንዳንዱ ታክስ የሚከፈልበት ግብይት ከዕቃ ወይም ከአገልግሎት አቅራቢው የተጨማሪ እሴት ታክስ ደረሰኝ የመቀበል፣

5/ በወሩ ወስጥ ካከናወነው ታክስ የሚከፈልበት ግብይት ቀንሶ የያዘውን ታክስ በሙሉ ወሩ በተጠናቀቀ ባለው ቀጣይ ወር የ30 ቀናት ጊዜ ወስጥ ለታክስ ባለስልጣኑ ገቢ የሚድረግ፣

6/ ታክስ ከሚከፈልበት ግብይት ጋር በተያያዘ ክፍያ የተፈፀመለትን ሰው ወይም ድርጅት ስም፣ የግብር ከፋይ መለያ ቁጥር (TIN) ፣ የተጨማሪ እሴት ታክስ ምዝገባ ቁጥር፣ የተፈፀመውን ግብይት ዋጋ እና ተቀንሶ የቀረውን የታክስ ማጠን የሚያሳይ ዝርዝር የታክስ ባለስልጣኑ በሚያዘጋጀው ቅጽ ላይ ሞልቶ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (5) መሰረት ለታክስ ባለስልጣኑ ገቢ ከሚያደርገው ሂሳብ ጋር የማቅረብ፣

7/ በዚህ መመሪያ መሰረት በወሩ ወስጥ የተከናወነ ታክስ የሚከፈልበት ግብይት በሌለበት ወይም አንቀጽ 5 ንዑስ በአንቀጽ (3) መሰረት በግብይቱ ላይ የሚከፈለውን ታክስ ለአቅራቢው የተከፈለ በመሆኑ ተቀንሶ የተያዘ ታክስ አለመኖሩን ወሩ በተጠናቀቀ ቀጣይ 30 ቀናት ወስጥ ለተመዘገበበት የታክስ ባለስልጣን በደብዳቤ ሚጋገጫ የማቅረብ፣

ግዴታ አለበት፡፡

8. ታክስ ስለማቀናነስ እና የተመላሽ ጥያቄ

1/ ታክስ ተቀናሽ የተደረገበት ዕቃ ወይም አገልግሎት አቅራቢ ከወኪሉ በተሰጠው ታክሱ ተቀናሽ መደረጉን በሚያረጋግጠው ደረሰኝ ላይ የተመለከተውን የገንዘብ ማጠን በግብአት ላይ ለከፈለው ታክስ ማካካሻ ሊያወል ይችላል፡፡

2/ ዕቃ ወይም አገልግሎት አቅራቢው የታክስ ሂሳብ ተቀናሽ ተደርጎ የተሰጠዉን ዋናዉን ደረሰኝ ታክሱን በሚያስታውቅበት ጊዜ ለባለስልጣኑ ገቢ ማድረግ አለበት፡፡

3/ ታክስ ከፋዩ ታክስ የሚከፈልበትን ግብይት በሚያከናውንበት ጊዜ በተቀበለው ደረሰኝ የተመለከተዉን የገንዘብ መጠን ለሁለት ወራት በግብይት ላይ ከተከፈለ ታክስ ወይም ተከፋይ ከሚሆነው ታክስ ጋር እንዲካካስ አድርጎ በደረሰኙ ላይ የተመለከተው የገንዘብ መጠን በግብአት ላይ ከተከፈለው ወይም ተከፋይ ከሚሆነው ታክስ የበለጠ ሆኖ ከተገኘ የተመላሽ ጥያቄ ሊያቀርብ ይችላል፡፡

4/ ባለስልጣኑ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 3 መሰረት የቀረበዉን ጥያቄና የታክስ ሂሳብ ሰነድ መርምሮ ጥያቄው ከቀረበበት ቀን ጀምሮ በሚቆጠር በ45 (አርባ አምስት) ቀናት ውስጥ ተመላሽ ሊደረግ የሚገባዉን ሂሳብ መመለስ አለበት፡፡

5/ ከዚህ በላይ በንዑስ አንቀጽ 3 እና 4 የተመለከተው ቢኖርም ታክስ ከፋዩ ከ50% በላይ የሚሆነዉን ግብይት የሚያከናውነው ከወኪሎች ጋር ከሆነ በደረሰኙ የተመለከተዉን የገንዘብ መጠን በአንድ ወር ጊዜ ውስጥ በግብአት ላይ ከተከፈለ ታክስ ወይም ተከፋይ ከሚሆነው ታክስ ጋር እንዲካካስ አድርጎ በብልጫ የሚታየው ገንዘብ እንዲመለስለት ለባለሥልጣኑ ጥያቄ ማቅረብ ይችላል፣ ባለስልጣኑም ተመላሽ ሊደረግ የሚገባዉን ሂሳብ በአንድ ወር ጊዜ ውስጥ መመለስ አለበት፡፡

9. ተቀናሽ የተደረገዉን ታክስ ገቢ ስለማድረግና ስለማከፋፈል

1/ ታክስ ቀንሶ የመያዝ ግዴታ የተጣለበት ወኪል ቀንሶ የያዘዉን ታክስ ገቢ የሚያደርገው ለታክስ ከፋይነት ለተመዘገበበት ለታክስ ባለስልጣን ይሆናል፡፡

2/ የክልል መንግስታትና የከተማ አስተዳደር ባለስልጣን መስሪያ ቤቶች እንዲሁም የገቢዎች ሚኒስቴር ቅ/ጽ/ቤቶች በዚህ መመሪያ መሰረት ተቀናሽ ተደርጎ ገቢ የተደረገላቸዉን ታክስ ተቀናሽ የተደረገበት ታክስ ከፋይ ለተመዘገበበት የታክስ ባለስልጣን መላክ አለባቸው፡፡

3/ የክልል መንግስታትና የከተማ አስተዳደር ባለስልጣን መስሪያ ቤቶች እንዲሁም የገቢዎች ሚኒስቴር ቅ/ጽ/ቤቶች ገቢ የተደረገላቸዉን ታክስ ለሚመለከተው የታክስ ባለስልጣን ሲያከፋፍሉ በገቢዎች ሚኒስቴር ከተከፋይ ሂሳብ ላይ ተቀንሶ ለሚቀርበው ግብር አፈፃፀም ከተዘጋጀው ቅጽ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ቅጽ በመጠቀም ገንዘብ ለተላከለት የታክስ ባለስልጣን ዝርዝር ሪፖርቱን ጭምር መላክ አለባቸው፡፡

10. ተቀናሽ ተደርጎ ለሚያዝ ታክስ የሚሰጥ ደረሰኝ

1/ የገቢዎች ሚኒስቴር ወይም የክልል እና የከተማ አስተዳደር ታክስ ባለስልጣን ተቀናሽ ተደርጎ ለሚያዝ ታክስ የሚውል ደረሰኝ እንዲያሳትም ለወኪሉ ፈቃድ ይሰጣል፡፡

2/ ወኪሉ ከታክስ ባለስልጣን በሚሰጠው ፈቃድ ደረሰኝ ያሳትማል፣ ባለስልጣኑ የሚያወጣዉን የደረሰኝ አያያዝና አጠቃቀም ሥርዓት ተከትሎ ደረሰኙን ጥቅም ላይ ያውላል፡፡

3/ ወኪሉ ተጨማሪ ደረሰኝ እንዲያሳትም የሚፈቀድለት ቀደም ሲል ባሳተመው ደረሰኝ ቀንሶ የያዘውን ታክስ በትክክል ለባለስልጣኑ ገቢ ማድረጉ እየተረጋገጠ ይሆናል፡፡

4/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (1) እስከ (3) የተደነገገው ቢኖርም በተቀናጀ የፋይናንስ አስተዳደር ሚዛኗ ስርአት (IFMIS) ተጠቅመው ደረሰኝ በማዙም ታክሱ ተቀንሶ ለመቅረቱ በመንግስት ባለበጀት መ/ቤት የሚሰጠውን በገኘው ተይዞ የሚከፈል የተጨማሪ እሴት ታክስ ደረሰኝ ለማስጠት የታክስ ባለስልጣኑ ፈቃድ አያስፈልገውም፡፡

11. በገኘው ተይዞ የተከፈለውን ታክስ ትክክለኛነት ስለሚጋገጥ

ባለስልጣኑ፡ -

1/ ወኪሉ ያሳተማቸውን ደረሰኞች በመመርመር የታክሱን አሰባበሰብ ትክክለኛነት ያረጋግጣል፡፡

2/ ወኪሉ በፈፀማቸው ታክስ የሚከፈልባቸው ግብይቶች ላይ በአዋጁና በዚህ መመሪያ ማሰረት ታክሱን በትክክል ቀንሶ ያለማስቀረቱን ወይም የቀነሰውን ታክስ ለባለስልጣኑ ገቢ ያለማድረጉን ሲያረጋገጥ ወኪሉ በልዩነት የሚፈለገውን ታክስ፣ ወለድ እና መቀጫ ጨምሮ እንዲከፍል ያደረጋል፡፡

3/ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 2 የተገለፀው ቢኖርም ወኪሉ የዕቃ ወይም አገልግሎት አቅራቢው ደረሰኝ በሰጠበት ወር በገዢው ተይዞ የሚከፈል የተጨማሪ እሴት ታክስ ደረሰኝ ካልሰጠ ማስጠት ከነበረበት እና እስከሰጠበት ጊዜ ድረስ ባለው ጊዜ ወስጥ ወለድና የዘገየበት ቅጣት እንዲከፍል ያደርጋል፡፡

12. የሂሳብ አመዛጋገብ

1/ ተቀናሽ ሆኖ የሚቀረው ሂሳብ በተከፋይ የሒሳብ መደብ ቁጥር 5059 ይመዘገባል፡፡

2/ የመንግስት ባለበጀት መ/ቤት በተከፋይ የተያዘውን ገንዘብ ለባለስልጣኑ ገቢ ሲያደርግ የተከፋይ ሂሳብ ወጪ በሚል ይመዘገባል፣ ይህንኑም ለሚኒስቴሩ ወይም ለክልል እና ከተማ አስተዳደር የፋይናንስ ቢሮ በየወሩ በሚያቀርበው የሒሳብ ሪፖርት ወስጥ ያካትታል፡፡

13. አስተዳደራዊ መቀጫ የወንጀል ቅጣት

በዚህ መመሪያ አንቀጽ 6 የተዘረዘሩትን ግዴታዎች ያልተወጣ ወኪል በታክስ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 983/2008 አንቀጽ 37 ማሰረት ወለድ እና በአንቀጽ 106 ማሰረት አስተዳደራዊ መቀጫ እንዲሁም የወንጀል ቅጣቶች ተፈፃሚ ይደረጉበታል፡፡

14. የመመሪያው ተፈፃሚነት

ይህ መመሪያ ከህዳር 15 ቀን 2012 ዓ.ም ጀምሮ ተፈፃሚ ይሆናል፡፡

አዲስ አበባ ህዳር 15 ቀን 2012 ዓ.ም.

አህመድ ሽዴ
የገንዘብ ሚኒስትር